

KUOLEMA

KULOSAARESSA

LAURA
ANDERSSON

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Alfred Kordelinin säätiö on tukenut tämän kirjan kirjoittamista.

Copyright © Laura Andersson ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

Sivun 84 sanoitukset on lainattu kappaleesta ”Sulle salaisuuden kertoa mä voisin”
(säv. George de Godzinsky, san. Eine Laine).

ISBN 978-951-1-41724-8

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

PROLOGI

Käytävä on niin pimeä, että pian hän ei näe enää eteensä. Hän tietää vallan hyvin, että täällä ei ole lamppuja – hän on kulkenut täällä aivan liian monet kerrat hoitamassa jotakin asiaa ja kaivannut edes jonkinlaista valoa. Mutta miten heidän kahden on muka tarkoitus käydä täällä minkäänlaista keskustelua?

Miksi ihmeessä toinen ehdotti tapaamista näin kummallisessa paikassa? Talossa on muitakin soppia, joissa kaksi yön tunteina salaa tapaavaa pystyisi järjestämään kohtaamisensa. Hän huokaisee turhautuneena. Hänen olisi pitänyt itse ehdottaa jotakin sopivampaa eikä suostua tähän omituiseen ajatukseen. Mutta kuten aina, hän on vain tehnyt niin kuin sanotaan pysähtymättä ajattelemaan, olisiko hänellä vaihtoehtoja. Hän on alkanut ajatella, että mikäli hän ikinä haluaa edetä elämässään palvelusväkeä ylemmäs, hänen on opittava suhtautumaan asioihin uudella tavalla.

Hän tunnustelee tietään eteenpäin. Lopulta hän päättää jäädä paikalleen odottamaan. Savukerasia hiostuu hänen toisessa kädessään ja hän päättää pistää tupakaksi, kunnes tajuaa, ettei hänellä ole tulitikkuja.

Kun hän kuulee rahinaa takaansa, hän käännähtää ja valmistautuu purnaamaan paikkavalinnasta. Mitään ei edelleenkään näy. Hän toivoo, että toinen on sentään ymmärtänyt tuoda lyhdyn mukanaan, ja tikut myös. Hän kopeloi isältään perimänsä savukerasian kannen auki ja vetää sieltä esiin nuhjuiselta sormisä tuntuva tupakan.

Kun isku tulee, hän ei ymmärrä mitä tapahtuu.

Hän lysähtää ensin polvilleen ja sitten kylmää huokuvaan maahan mahalleen. Hänen mielensä on tyhjä. Hänen päänsä on taittunut outoon asentoon ja hän tuijottaa sumeilla silmillä pimeyteen. Hän tuntee miten silmät pyrkivät kiinni, vaikka hän kuinka yrittää pitää ne auki. Hän aistii viimeisillä voimillaan, kuinka joku kumartuu hänen viereensä ja tunkee kylmät sormet hänen kaulalleen, missä sykkii vielä heikko pulssi. Sitten häntä isketään uudestaan.

Mitä ihmettä hän on tehnyt väärin?

Ennen kuin hänen mielensä sammuu kokonaan, ajatukset lähtevät omituiselle laukalle. Hän ajattelee, että kukaan – ei yksikään ihminen maan päällä – ei tule kaipaamaan häntä. Kukaan ei tule etsimään häntä. Palkataan uusi tyttö, ja hän unohtuu.

Siksi he ovat tavanneet täällä pimeässä, hän oivaltaa väsyneesti. Kukaan ei näe, kun hänet raahataan täältä johonkin pois ja jätetään sinne kuolemaan. Yksin ja hylättynä. Eikä kukaan koskaan löydä häntä. Sen hän tietää, ja ajatus kylmää häntä enemmän kuin kimppuun hiipivä kuolema.

Kukaan ei välitä.

ENSIMMÄINEN LUKU

Kun avasin silmäni elokuiseen aamuun, ihmettelin pitkän tovin missä oikein olin. Niin minulle kävi tätä nykyä joka aamu. Pitkien, ikävystyttävien vuosien jälkeen, jolloin minulle ei toiveistani huolimatta ollut kerta kaikkiaan tapahtunut mitään erityistä, kaikki oli juuri muuttunut yhdessä kuukaudessa.

Nousin istumaan ja pyörittelin paljaita varpaitani. Vilkaisin muihin vuoteisiin ahtaan huoneen toisella puolella, mutta ne oli jo sijattu. Huone oli tyhjä. Nousin venytellen ylös ja katsahdin suttuiseen kapeaan peiliin, joka roikkui seinällä oman sänkyä vierellä. Muita kalusteita huoneessa ei ollutkaan. Peilistä katsoi periaatteessa tuttu ihminen, mutta ei kuitenkaan. Hänen nimensä oli eri. Hänen sormessaan kimalteli sormus, joka ei ollut ollut siinä vielä kuukausi sitten. Ja jokin muukin hänessä, jokin mitä oli vaikeampi nimetä, oli muuttunut kertakaikkisesti.

Peilistä katsoivat kapeat sinivihreät silmät ja terävä leuka, jonka olin joskus kuullut tekevän minusta tuiman näköisen. Tummanruskeat hiukset laskeutuivat olkapäille epätasaisina laineina, eivät aivan kiharoina mutta eivät suorinakaan. Hiuksissani alkoi näkyä harmaita suortuvia, ja niillä oli paha tapa pörrööntyä: ne olivat ehkä siistit aamuisin kampaamisen jälkeen mutta eivät enää puhurien sotkemana.

Ei ollut kauaakaan siitä, kun olin tuijottanut kuvajaistani entisessä kodissani, herttaisesti nimetyssä Eskon kaupungissa Minnesotassa, missä olin toiminut sotavuodet suomalaisen siirtolaisperheen kotiapulaisena. Muistin kuinka tuskaisen varma olin ollut siitä, että parhaat päiväni saattaisivat olla takana. Paluumatka Suomeen oli häilynyt uhkaavana edessäni ja olin tiennyt, että minun pitäisi tehdä jonkinlainen päätös siitä mitä aikoisin sinne saavuttuani tehdä.

Minkäänlaisia suunnitelmia minulla ei ollut.

Isäntäväkeni, hiljainen ja hintelä Alvar Johansson sekä hänen riuskaotteinen, suomea enää murtaen puhuva rouvansa Aada, olivat kuukautta aikaisemmin tehneet yllättävän mutta jonkin verran ihailtavan päätöksen. He aikoivat pudistaa maalaispölyt hihoistaan ja muuttaa Minneapolisin kasvavalle esikaupunkialueelle. Alvar oli saanut töitä uudelta paperitehtaalta. He olivat tarjonneet hiukan vaivaantuneina minulle mahdollisuutta jatkaa. Elekielemme oli toisaalta kertonut, että molempien osapuolten mielestä oli tullut aika erota. Olin tehnyt työni niin hyvin kuin taisin – mitä nyt joskus hieman laiskotellen. Mutta me kaikki tiesimme, että en ollut kodinhengetär tai suuri lastenkasvattaja. Viherpeukalonakin olin epäonnistunut. Johanssonien uusi koti olisi pieni, eikä siellä enää olisi minulle erillistä asuintilaa. Sitä paitsi kävi selväksi, että siellä minun työni hoitaisivat pesukone, sähköuuni ja jääkaappi.

Sota oli ohi. Maaailma oli äkkiä taas auki, ja minunkin olisi vähitellen syytä päättää mitä halusin elämälläni tehdä. Näin suoraan Alvar ja Aada eivät olleet sitä ilmaisseet, mutta ajatus oli kyllä kalvanut omaa mieltäni aivan tarpeeksi nujertavana, enkä tarvinnut muistuttajia. Säästöjä ei ollut muutamaa rypistynyttä seteliä lukuun ottamatta, ja kun Alvar teki minulle kieltämättä avokätisen tarjouksen – ehkä tulevasta hyväpalkkaisesta pestistään in-

nostuneena – ja lupautui ostamaan minulle laivalipun, ei minun oikein auttanut kuin nyökätä kiittäväisenä. En tiennyt mitä olisin tehnyt Amerikassa, jos olisin sinne jäänyt. Olin kuullut, että maahanmuuttoviranomaiset olivat tiukentamassa otteitaan. Mitä minä heille sanoisin, ilman työpaikkaa tai aviomiestä? Otin rahat vastaan happamana mutta parhaani mukaan kiitollista esittäen.

Olin epäonnistunut amerikkalaisena. Ei auttanut kuin myöntää se.

Olin täyttänyt keväällä 37 vuotta. Kun olin asiaa hetkeksikään pysähtynyt pohtimaan, olin todennut alistuneena, että kun sen ikäinen entinen kotiapulainen seilaisi takaisin Helsinkiin, edessä olisi luultavasti vain kaksi vaihtoehtoa: avioliitto tai piikominen. Kovin suurta eroa niissä ei olisi. Tarjolla olisi pyykkäystä, ruoanlaittoa ja siivousta. Ja vaikka olin kuinka yrittänyt hymyillä itselleni sulokkaasti peiliin katsellessani, olin myös epäillyt, että kotiapulaisen pesti olisi kohdallani helpommin saavutettavissa kuin vaimon asema.

Kuinka väärässä olinkaan ollut.

Nyt katselin, kuinka rapistuneen katajanokkalaisen matkustajakoti Rauhan karu huone haihtui hiljaa ympäriltäni ja peilin heijastuksesta näkyi vain se hämmästyttävä ihminen, joksi olin äkisti muuttunut. Aamuauringon hellät säteet leikittelivät kasvoillani. Peilistä ei näkynyt harmaita hiuksia tai tuimaa leukaa, ei naista, johon ei kiinnitetä huomiota tai jolle käännetään selkä. Sieltä heijastui aivan uusi ihminen, ja hän oli täynnä intoa ja tarmoa, jopa viehätysvoimaa. Oikeastaan olin siitä aivan varma. Tämä nainen oli karismaattinen ja kutkuttava. Hän oli valmiina valloittamaan Helsingin.

Hetken kuluttua pistin nenäni matkustajakodin pieneen, kalaseaan keittiöön ja näin siellä tuoreen aviomieheni, Riku Loi-

molan. Hän asusteli talon miestenpuolen huoneissa seuranaan joukko rakennuksille saapuneita työmiehiä ja muuan yksinäinen lähetyssaarnaaja.

Riku istui korpunpala kädessään kolhiintuneen ruokapöydän ääressä ja katseli minua virnistellen sen näköisenä, että hän tiesi jotakin mitä minä en tiennyt.

– Minulla on ehdotus, ja luulen että innostut siitä, hän sanoi.

– Minkälainen ehdotus? minä mutisin unisena ja tartuin Rikun ojentamaan korppuun. Riku potkaisi jalallaan minulle pöydän alta tuolin, jolle istuuduin. Toivottelimme toisillemme huomenet, ja sitten Riku jo nojautui minua kohti pöydän yli ja kysyi: – Sinähän muistat tapauksen, jota tutkimme *Île de Francella*?

SS Île de France oli pramea valtamerilaiva, jonka kyydissä Riku ja minä olimme noin kuukausi sitten matkustaneet Amerikasta takaisin Eurooppaan. Ja kyllä vain, muistin oikein hyvin tapauksen, jonka pariin olimme laivalla sattumalta päätyneet. Olin saanut viettää ne päivät iloisen jännityksen vallassa, ja pitkästä paluumatkasta kohti seitsemän vuotta aiemmin jättämäni kotimaata oli kertaheitolla tullut huomattavasti mielenkiintoisempi kuin olin odottanut. Muistelin lämmöllä myös kirjekuorta, joka meille oli tapahtumien jälkeen ojennettu laivan kapteenin hytissä. Niiden rahojen ansiosta minä ja Riku emme toivon mukaan asuisi tässä ensimmäisessä asemapaikassamme enää kauan. Etimme parhaillaan kaltaisellemme nuorelleparille sopivaa asuntoa.

– En tosiaan ole unohtanut sitä, sanoin pienen hymyn levitiesä kasvoilleni.

– Entä jos voisimme tehdä uudestaankin jotakin sellaista? Riku kysyi.

– Mitä tarkoitat? kysyin hyvin kiinnostuneena.

Riku ryhdistäytyi. – Minä olen tavannut miehen, jolla on

ongelma. Ja vaikuttaa siltä, että hän saattaisi kaivata apua joltakulta muulta kuin poliisilta.

Haukkasin mietteläänä rutikuivaa korppua ja katselin Rikua. – Onko tälläkin miehellä... hm... samanlaisia tapoja kuin herra Robertsonilla?

Herra Robertson oli newyorkilainen rahamies, pankinjohtaja, jonka elämäntyö oli yhtä leveä kuin hänen hartiansa. Näin olin kuullut *Île de Francen* käytävillä puhuttavan. Herra Robertson matkusti Eurooppaan samalla laivalla kuin minä ja Riku, mutta kun kuulin hänen nimensä ensimmäisen kerran, en ollut vielä kertaakaan nähnyt häntä. Hän vietti kaiken aikansa ylemmillä kansilla ja asui laivan suurimmassa, art deco -tyyliin sisustetussa ylellisessä hytissä. Takorautainen portti esti tehokkaasti minun ja Rikun kaltaisten matkustajien pääsyn ensimmäisen luokan tiloihin, mutta herra Robertsonista juoruiliin alemmillakin kansilla ahkerasti. Hän oli naimaton ja liikkui paljon seurapiireissä. Kuulin ohimennen useammankin nuoren naisen haaveilevan elämästä niin rikkaan miehen vaimona. Kaikista niistä juhlasaleista, illallisista, palvelijoista ja silkkileningeistä, joita sellainen elämä toisi mukanaan.

Riku vilkaisi nopeasti selkensä taakse kohti matkustajakodin käytävää, mutta käytävä ja keittiö olivat tyhjiä. Korjasin kasvoilleni hiukan vähemmän innostuneen ilmeen, kun muistin, että puhuimme nyt erityistä hienotunteisuutta vaativista asioista.

– Itse asiassa, Riku sanoi matalalla äänellä, – tällä tapaamallani miehellä todella on hyvin samanlaisia tapoja kuin herra Robertsonilla. Koko juttu, jonka hän minulle kertoi, muistuttaa laivalla ratkomaamme tapausta.

– Miten mies osasi lähestyä sinua asian kanssa?

Riku vaihtoi asentoa. – Istuin eilen iltaa eräässä ravitsemusliikkeessä. Saatoin kertoilla pöytäseurueelleni hiukan siitä, mitä meille laivalla tapahtui.

Vilkaisin Rikua merkitsevään sävyyn. Osasin kuvitella, että tämä kertomus oli sisältänyt värikkäitä vaiheita ja pientä liioittelua – ja että se oli kerrottu melko kovalla äänellä. Rikulle oli nopeasti muotoutunut tapa moittia minua uteliaisuudestani, mutta myös minä olin ollut tarkkana ja saatoin vastaukseksi huomauttaa hänelle siitä, miten paljon hän rakasti huomiota.

– Ja mies kuuli juttusi? minä varmistin.

Riku nyökkäsi. – Hänen nimensä on Joakim Holm. En aivan muista miten hän ilmaantui seurueeseemme, mutta siinä hän istui ja alkoi esittää lisäkysymyksiä minun kyvyistäni auttaa puolaan joutuneita.

– *Sinun* kyvyistäsi?

– Tiedät mitä tarkoitan.

– Ja mitä sinä nyt ajattelet? kysyin.

Riku kohautti olkiaan. – Hänen kysymyksensä sai minut miettimään, onkohan maailmassa enemmänkin hänen ja herra Robertsonin kaltaisia ihmisiä. Sellaisia, joilla on ongelmia, joita he eivät pysty ratkomaan yksinään mutta joiden he eivät myöskään tahdo kantautuvan vääriin korviin.

Rypistin otsaani.

– Tarkoitan ihmisiä, jotka eivät mieluiten mene poliisin puheille, kun he joutuvat vaikeisiin tilanteisiin, Riku sanoi.

Luulin ymmärtäväni, mitä hän ajoi takaa. – Tarkoitat ihmisiä, joilla on salaisuus, sanoin hiljaa.

Herra Robertsonilla oli tosiaan ollut salaisuus. Ja kun joku oli varastanut häneltä matkan aikana kirjeen, minä olin ollut ylpeä hoksattuani että syylinen saattoi olla kiinnostunut sen sisällöstä. Mutta oli tarvittu Rikua ymmärtämään, mitä kirjeessä oli sanottu ja miksi varas oli uskonut sen olevan niin arvokas, että sillä saattoi yrittää kiristää merkittävän kokoista rahasummaa.

Riku nyökkäsi tyytyväisen näköisenä. – Juuri sitä minä tarkoitan.

– Uskotko, että sellaisia ihmisiä on paljonkin?

Riku nyökkäsi nopeasi. – Salaisuuksia on useammalla kuin arvaammekaan. Ihmiset tässäkin kaupungissa kulkevat päivänvalossa tärkeinä pitkin katuja, ja silti joillakin heistä on meneillään hankaluuksia, joista ei päälle päin voi arvata mitään. Ehkä he ovat itse syylistyneet johonkin arveluttavaan, joko nyt tai menneisyydessään. Tai heihin on kohdistunut rikos, mutta se on laatuun sellainen, että he voivat joutua ongelmiin myös itse, jos kertovat siitä muille.

Nyökkäsin. Olin viime vuosina hiljalleen oppinut, että jopa Alvarin ja Aadan tapaisten kuuliaisten arjen uurastajien elämässä saattoi olla asioita, joista he mieluiten pysyivät visusti vaiti. Riitti kun piti silmänsä ja korvansa auki ja ehkä silloin tällöin vilkaisi levälleen jääneitä papereita, niin sai tietää muista ihmisistä kaikenlaista.

Kaikilla oli salaisuuksia.

– On varmasti lukuisia rikoksia, suuria tai pieniä, jotka eivät päädy poliisin korviin, koska uhrit eivät uskalla puhua, Riku sanoi. Sitten hän vilkaisi uudestaan taakseen, kumartui lähemmäs ja sanoi hiljaisella äänellä: – Tai koska he pelkäävät poliisia. Mutta entä jos olisi joku, joka voisi auttaa heitä? Entä jos *me* voisimme auttaa heitä? Samalla tavalla kuin herra Robertsonia.

Minä nojasin pöytään ja katselin hetken mietteläänä Rikun taakse kohti kolhiintunutta astiakaappia. Sitten nostin pääni ja katsoin Rikun odottaviin silmiin.

– Minusta se kuulostaa mainiolta ajatukselta, minä sanoin. Ja sitähan se oli. Ihmisten ongelmien ratkominen – kenties palkkiota vastaan. En ollut koskaan ajatellut, että sellainen voisi olla kenenkään työ, mutta tiesin saman tien, että juuri sellaisessa

minä voisin olla hyvä. Muistin kutkuttavan tunteen, jonka herra Robertsonin tapauksen ratkominen oli saanut aikaan. Muistin, miten nopeasti Riku ja minä olimme pystyneet toimimaan.

Kyllä vain. Minä voisin olla sellaisessa erinomainen.

– Mehän tosiaan tarvitsemme työtä, sanoin. – Eivät herra Robertsonin rahat riitä loputtomiin. Ja sinusta en tiedä, mutta itse en ajatellut ruveta enää kotiapulaiseksi.

Rikun huulet kaartuivat hymyyn. – Juuri niin. Tarvitsemme työtä. Tässä asiassa sinä saisit pistää nokkeluutesi ja uteliaisuutesi peliin. Ja minä voin auttaa etsimään ihmisiä, jotka tarvitsevat apua. Minä olen hyvä hankkimaan uusia tuttavuuksia. Laitan sanan kiertämään, ja katsomme mitä tapahtuu.

– Tällaistako sinä tosiaan haluat seuraavaksi tehdä? minä kysyin uteliaana.

Rikun ajatus kuulosti houkuttelevalta. Äkkiä tiesin, että se ei ollut pelkästään jotakin, mitä voisin kokeilla huvin vuoksi, tai koska tarvitsin jonkinlaista tuloa pärjätäkseni. Se kuulosti siltä, mitä voisin elämältä haluta. Mutta en ollut varma, mitä Riku oli päässään pähkäillyt omista seuraavista liikkeistään. Saattoihan hänellä olla muitakin tavoitteita kuin tarttua tällaiseen sattuman kautta syntyneeseen toimeen.

Riku oli elänyt sotavuodet Kaliforniassa jonglöörinä. Tai *sirkus-taitelijana*, niin kuin hän itse sanoi. Olin jopa nähnyt hänen esiintyvän *Île de Francen* kannella päivää ennen kuin tutustuin häneen. Olin ollut kannella kävelyllä ihailemassa auringonlaskua, kun olin kiinnittänyt huomiota koolle kerääntyneeseen väkijoukkoon ja nähnyt heidän keskellään leveäharteisen, lihaksikkaan miehen, joka heitteli ilmaan punaisia ja valkoisia palloja. Hän oli nappailut niitä käsiinsä ja hypellyt samalla jalkojensa varassa puolelta toiselle. Sitten hän oli kerännyt viisi palloa nopeasti käsiinsä, virmittänyt yleisölleen ja alkanut heitellä palloja kaaressa jalkojensa alta

myhäillen selvästi tyytyväisenä omaan esitykseensä. Lopuksi kaikki olivat puhjenneet taputuksiin ja riemuhuutoihin. Mies olikin ollut taitava ja kaupan päälle vielä hauskannäköinen, ja vaikuttanut myös tietävän sen. Synnynnäinen esiintyjä, muistin ajatelleeni.

Kovin paljon en tähän mennessä ollut saanut Rikua pukahtamaan sirkusvuosistaan, saati siitä oliko hänellä vielä toiveita jatkaa tässä ammatissa. Niinpä katsoin häntä nyt hyvin uteliaana. Olimme tunteneet toisemme vain lyhyen aikaa ennen avioitumistamme, ja vaikka saattoi sanoa, että olosuhteiden myötä olimme kyllä oppineet toisistamme jo kaikenlaista, tämä puoli hänestä oli minulle edelleen arvoitus.

Riku kohautti hartioitaan. – Miksipä ei, hän sanoi. – Meillä oli hauskaa herra Robertsonin tapauksen parissa, eikö vain? Eikä minulla ole sen kummempia suunnitelmia kuin että haluaisin pitää täällä Helsingissäkin hiukan hauskaa.

Nyökkäsin. Se toive kyllä yhdisti meitä. – Entä sirkus? minä kysyin.

– Vaihtelu virkistää, Riku sanoi lyhyesti ja katsoi jonnekin taakseni hiukan apean näköisenä.

No, jos hän kerran oli sitä mieltä. Halusin ilman muuta saada selville, oliko hän sittenkään vielä haudannut kaikkia sirkukseen liittyviä haaveitaan, mutta jos hän oli päättänyt että voisi olla tyytyväinen ratkoessaan ihmisten ongelmia minun kanssani, se riittäisi minulle tällä erää. Silmäni levisivät hiukan isommiksi, kun ajattelin tämän kaiken mahdollisuuksia. Se kaikki alkoi kuulostaa hyvin, hyvin houkuttevalta.

– Me olisimme siis... jonkinlaisia etsiviä?

– Yksityisetsiviä, Riku sanoi hitaasti hymyn levitessä hänen huulilleen. – Juuri niin. Ihmisiä, jotka voi palkata avuksi tukalassa tilanteessa ja jotka hoitavat homman hienotunteisesti julki-suudelta piilossa.

Ja sinä ajattelet, että voisimme todella pystyä sellaiseen, minun teki mieleni kysyä, mutta päätin pitää suuni supussa. Miksi turhaan epäillä itseään? Miksemme voisi pystyä? Olimmehan jo kerran tehneet niin. Herra Robertsonin sanat kirjeessä, jonka hän oli sujauttanut palkkiokuoreemme, palasivat mieleeni.

Haluan kiittää sydämeni pohjasta korvaamattomasta vaivasta, jonka olette hyväkseni nähneet, sekä suuresta hienotunteisuudestanne, jota syvästi arvostan.

Palkkiosummasta päätellen hienotunteisuutemme oli tosiaan ollut hänelle hyvin arvokas seikka.

Löin käteni yhteen. – Pyydetään tapaamasi mies käymään ja katsotaan mitä tapahtuu!

Riku myhäili tyytyväisenä. – Minä itse asiassa jo tein niin. Enhän tiennyt miten tavoittaa hänet uudestaan. Olen pyytänyt Joakim Holmin vieraaksemme tänne tänään kello kolme.

TOINEN LUKU

Joakim Holm oli pitkänhuiskea ja vaaleatukkainen, arviolta 35-vuotias mies, joka ontui jonkin verran toista jalkaansa. Hän oli ryppyotsainen ja kulki hiukan kumarassa, ja astuessaan sisään matkustajakodin keittiöön hän pälyili epäluuloisesti ympärilleen hyvin tuuheiden kulmakarvojensa alta ennen kuin soi meille kaupan hymyn. Hänen toinen silmänsä oli jollakin tavalla vaurioitunut, ja sen katse haritti kummallisella tavalla. En ollut varma näkikö hän silmällä lainkaan. Joakim istahti ruokapöydän ääreen yhdelle sen eriparisista tummista tuoleista, asetteli jalkansa huolellisesti sen alle ja sujautti varovasti kävelyn tukena käyttämänsä kepin tuolia vasten.

– Jalkaa särkee helposti, jos en pidä sitä suorassa, hän selitti matalalla, karhealla äänellä, joka sai minut ajattelemaan hiekkapaperia. Joakimin kasvot olivat miellyttävät, joskin hänen nenänsä oli kummallisen pitkä, mutta hänen liikehdintänsä ja äänensä toivat minulle mieleen ihmisen, joka ei osannut rentoutua.

Minä nyökyttelin hänelle ymmärtäväisenä ja siirsin yhden neljästä tuolista pois tieltä, jotta hänen jalkansa mahtui paremmin lepäämään pöydän alle. Olin kantanut pöydälle vesikannun ja kolme juomalasia. Kannu oli vanha, reunastaan halkeillut kappine ja lasit pintttyneen tahraisia, mutta ne saivat kelvata. Olisin

mieluummin ottanut mahdollisen ensimmäisen asiakkaamme vastaan muualla kuin syrjäisessä, kolhossa matkustajakodissa, mutta mikäli halusimme pikaisesti selvittää minkälaisissa ongelmissa herra Holm oli ja voisimmeko auttaa häntä, emme voineet odottaa että löytäisimme prameamman majapaikan.

Riku oli asettunut nojailemaan seinään vähän matkan päähän, ja minä istahdin rykäisten Joakimia vastapäätä valmiina käymään asiaan. Halusin vaikuttaa siltä kuin ramppaisin tällaisissa tapaamisissa yhtenä. Pidin selkäni suorassa ja käteni ristittyinä pöydälle eteeni. Mikäli meitä tosiaan kiinnosti Joakimin tapaus ammatillisessa mielessä – ja samalla palkkio, jonka hän mahdollisesti olisi halukas maksamaan palveluksistamme – minun oli annettava itsestäni itsevarma ja pätevä kuva.

– Joku toinen välittelisi tällaista vaivaa, Joakim sanoi siirtäen ähkäisten jalkaansa vielä kerran, – mutta minä pärjään kyllä sen kanssa. Samoin kuin silmäni kanssa. Se sokeutui onnettomuudessa lapsena. Monilla muilla on viime vuosien seurauksena paljon pahempiakin vaivoja.

Joakim vilkaisi nopeasti Rikuun päin, mutta Riku ei vaikuttanut välittävän. Arvasin Joakimin pohtivan tuollaisen terveyttä hehkuvan ja lihaksikkaan rintakehän omistavan miehen tekosia sodan aikaan. Sirkustaitelija ei ymmärrettävästi ollut näinä vuosina yhtä merkittävä arvonimi kuin sotasankari. Tuskin Riku sitä puolta itsestään kaikille edes kuulutti. Olin itse huomannut, että yksinkertainen vastaus ”olin Amerikassa” väisti monta yksityiskohtaisempaa kysymystä, kun sotavuodet tulivat puheeksi, ja niinpä olin sujuvasti ottanut sen käyttöön.

– Ette kertoneet kuinka olette päätyneet asumaan matkustajakotiin, Joakim huomautti Rikulle katsellen arvioiden ympärilleen. – Liittyykö se Amerikan-matkaan?

– Juuri niin, Riku sanoi virallisen kuuloisesti. – Olemme pa-

lanneet kaupunkiin vasta äskettäin useiden Amerikan-vuosien jälkeen. Etsimme parhaillaan asuntoa.

– Aivan niin, Joakim sanoi. – Asuntotilanne ei ole helppo. Toivon mukaan teitä onnistaa.

Riku nyökkäsi. – Toivotaan niin.

Kun kukaan ei hetkeen sanonut mitään, Riku päätti mennä asiaan. – Minä olen kertonut vaimolleni, että te olette joutunut... Ongelmalliseen tilanteeseen.

Joakim huokaisi syvään. Hän oli hetken hiljaa ennen kuin aloitti. Hän katsoi Rikuun puhuessaan, mikä turhautti minua. Yritin nojautua hieman lähemmäs houkutellakseni hänen huomionsa puoleeni.

– Niin, Joakim sanoi hitaasti katse harmillisesti yhä Rikussa. – Katsokaas...

– Täällä voitte puhua vapaasti, Riku sanoi tasaisella, ystävällisellä äänellä. – Vaimoni on... Avarakatseinen. Hän on elänyt Amerikassa ja nähnyt monenlaista elämää.

– Ja nyt te olette naimisissa, Joakim sanoi omituisella äänellä.

– Niin on päässyt tapahtumaan, Riku sanoi. – Voitte kertoa Lilille sen minkä kerroitte minulle.

Joakim ei esittänyt enempää kysymyksiä vaan huokaisi syvään. – Katsokaahan, rouva Loimola, hän sanoi ja kääntyi viimein minuun päin. Annoin huulteni levitä yhä syvempään hymyyn. – Olen keskustellut aviomiehenne kanssa, ja hän oli niin ystävällinen, että kertoi minulle mitä teille tapahtui laivalla, jolla matkustitte Eurooppaan.

– Te tarkoitatte herra Robertsonin tapausta, minä sanoin napakalla äänellä. Yritin keskittyä olemaan tarkkaavainen. Ammattimainen.

– Sitä pankkiiria? Häntä juuri tarkoitan. Hänelle siis sattui tilanne, johon liittyi... Hm. Kiristystä?

Vedin hiukan henkeä. – Ja sellaisissa ongelmisako tekin olette, herra Holm? sanoin uteliaisuuteni nostaessa vauhdilla päätään.

– Niin. Kiristys. Juuri siitä on kyse. Joakim nyökytteli päätään.
– Herra Loimola kertoi minulle, että te olitte niin taitavia, että saitte tilanteen ratkaistua ilman... ilman turhaa hälyä. Oliko asian laita todella näin?

– Kyllä, minä sanoin, – juuri näin se oli. Herra Robertson oli valitettavasti joutunut kiristuksen uhriksi, mutta suurella neuvokkuudella minä ja herra Loimola varmistimme, että yksityiskohdat eivät vuotaneet julkisuuteen ja kiristäjä sekä hänen hallussaan oleva, hm, arkaluontoinen esine saatiin palautettua oikealle omistajalleen. Kaikki sujui hyvin mallikkaasti.

– Ja tuo esine? Kyse oli kirjeestä, niinkö? Joakim kysyi hiukan kiihkeämmin.

Minä nyökytin pontevasti. – Juuri niin, juuri niin. Ja onko niin, että... Herra Holm, oletteko tekin kiristuksen uhri? Tarvitsetteko te apua? Nojauduin aavistuksen eteenpäin yrittäen viestittää syvää huolta ja myötätuntoa.

Joakim vilkaisi Rikuun ja nielaisi kuuluvasti. – Minun ongelmiani tosiaan liittyy kiristystä, hän sanoi hitaasti, – ja arkaluontoisia kirjeitä. Ja olen totta vieköön tukalassa tilanteessa.

Minä näytin parasta huolestunutta ilmettäni. – Ja te toivotte, että minä ja mieheni voisimme auttaa? Etsiä kiristäjänne ja palauttaa teille tärkeät kirjeet taas oikealle omistajalleen?

Me kyllä pystyisimme siihen, minä ajattelin, kun odotin Joakimin vastausta. Olimmehan pystyneet samaan jo kerran aikaisemminkin.

Joakim vaihtoi hieman asentoa ja vilkaisi Rikuun. Sitten hän kääntyi minuun päin ja sanoi: – Minä todellakin tarvitsen apua. Mutta tilanne ei ole aivan sama kuin herra... herra Robertsonil-

la. Katsokaas, olen tosiaan sekaantunut kiristystilanteeseen ja ongelmani koskee eräitä hyvin arkaluontoisia kirjeitä. Mutta pulmani on oikeastaan tämä: *minä* olen kiristäjä.

Huoneeseen oli laskeutunut syvä hiljaisuus. Kuulin ulkoa autontorven tuuttauksen ja jarrujen kirskuvan äänen. Joakim katseli vuoroin minuun, vuoroin Rikuun huolestunut ilme kasvoillaan.

– Te olette... itse kiristäjä? minä lopulta kysyin.

Samassa ovi kolahti ja me kaikki hätkähdimme. Ovelle oli ilmestynyt kaksi naista. Toinen oli pitkä ja harmaatukkainen, toinen lyhyempi ja nuorempi, yhä kauniin vaaleatukkainen. Mutta kasvoiltaan he olivat aivan samannäköisiä. Siinä oli vakavailmeinen sisaruspari, Gustafssonin neidit. He olivat huonetovereitani, ja tiesin heidän olevan paluumatkalla Ruotsista ja etsivän itselleen alivuokralaisasuntoa. Nuorempi neiti Gustafsson pyysi anteeksi kömpelöllä suomellaan, vanhempi ei sanonut mitään – niin kuin ei ollut sanonut tähän päivään mennessä myöskään huoneissamme. Riku pyysi heitä kädenliikkeellä peremmälle, mutta sisarukset olivat selvästi säikähtäneet meidän puolivirallisen näköistä tapaamistamme. He niiasivat levottoman näköisinä ja peruuttivat käytävään.

– He eivät ole suuria seuraihmissä, Riku selitti Joakimille.

Kuuntelimme kaikki hiljaisuuden vallitessa, kuinka Gustafssonin neidit kopistelivat käytävällä kauemmas, ja viimein Joakim huokaisi. Hän vaikutti olevan yhä varuillaan. Riku astui askelen lähemmäs ja nyökkäsi rohkaisevasti. Sitten Joakim alkoi puhua hyvin nopeasti.

– Asia on eri lailla kuin luulette, hän sanoi, – minä en ole rikkoinen. En ole koskaan ollut minkäänlaisissa ongelmissa virkavallan kanssa. Minä... Tein yhden huonon päätöksen hetken mielijohteesta ja olen nyt ajautunut sen takia pahoihin ongelmiin.

Tarkoitukseni ei todella ole ollut aiheuttaa hankaluuksia, ja kadun tekojani kovasti. Nyt en vain pääse niistä eroon!

Minä pyörittelin hetken päästäni. – Ketä te sitten olette kiristänyt?

Riku oli äkkiä vierelläni ja laski kätensä olkapäälleni. – Minä luulen, että tässä vaiheessa voisimme siirtyä sinutteluun, hän ehdotti kuiskaten. – Tunnelma ehkä rentoutuisi vähän.

Pudistin hänen kätensä ärtyneenä pois mutta myönnyin hänen toiveeseensa. Ehkä hän oli oikeassa siinä, että tällaisen paljastuksen jälkeen ei tarvittu virallisia kohteliaisuuksia. – Herra Holm, minä sanoin, – ketä sinä olet kiristänyt?

Joakim vilkaisi minuun. – Herra Henry Aaltokoskea. Hän on... Hän on autoalalla.

– Autoalalla? Jonkinlainen autonkuljettajako?

Joakim pudisti päätään. – Ei, ei lainkaan. Hän tuo maahan autoja, kauppamies, katsokaahan. Hän ehti tienata ennen sotia liiketoimillaan mukavan määrän rahaa, ja hänen perheensä on hyvin varakas. Herra Aaltokoski itse on rikas. Erittäin rikas. Ja koska...

– Niin? minä sanoin nojautuen jälleen hiukan eteenpäin.

– Koska minulla sattui olemaan hallussani tietoa hänestä, minä tein jälkikäteen ajatellen typerän ja onnettoman päätöksen kirjoittaa hänelle ja vaatia häneltä hiukan rahaa. Sitä vastaan, etten kerro tietojani eteenpäin.

– Entä minkälaisia tietoja sinulla oli?

Joakim katsoi jälleen Rikuun, joka nyökkäsi rohkaisevasti. – Niin. Ne tiedot koskevat herra Aaltokosken... kiinnostuksen kohteita, Joakim mutisi. – Minun tuttavani kertoivat minulle, että hänen makunsa on... kyseenalainen. Olen itsekkin nähnyt herra Aaltokosken liikkeellä paikoilla, joilla kokoontuu hänen kaltaisiaan miehiä.

Vilkaisin Rikua. Tämä tosiaan oli yhteensattuma. Tiesin, että vielä pari kuukautta sitten en välttämättä olisi ymmärtänyt lainkaan mihin Joakim yritti viitata, mutta nyt minulle oli kertynyt rutkasti enemmän kokemusta näissä asioissa. Saatoin olla lähes varma, että tiesin mistä oli kyse.

– Mitä paikkoja ne ovat? minä kysyin hyvin uteliaana.

Riku rykäisi. – Sinä taisit mainita että olet nähnyt herra Aaltokosken Esplanadin puistossa?

Joakim nyökkäsi vaivaantuneena ja katsoi alas kuin häpeillen.

– Parina kertana, juuri niin.

– Esplanadin puistossa! minä huudahdin.

Käännyin Joakimiin päin ja katselin häntä arvioivasti. Oliko hänkin vieraillut Esplanadilla yön laskeuduttua? Ilmeisesti kaupungin paraatipaikalla kulkivat päivisin ja öisin hyvin erilaiset ihmiset.

– Mistä sinä tiesit, että se oli hän? Tämä herra Aaltokoski? minä kysyin Joakimilta palauttaakseni keskustelun sävyn tavanomaisemmaksi.

– Muut miehet juoruilivat hänestä, Joakim kertoi. – He kertoivat minulle, että hän liikkuu päiväsaikaan Helsingin seurapiireissä ja että hän on hyvin varakas. Että he olivat aluksi yllättyneitä nähdessään hänet puistossa. Mutta hän oli käynyt siellä jo monta kertaa, joten hänen... mieltymyksistään ei enää ollut epäselvyyttä.

Mieltymys-sanan lausuminen vaikutti tuottavan Joakimille suuria vaikeuksia. – Aivan niin, minä sanoin kannustavasti. – Ja sen jälkeen sinä päätit kirjoittaa hänelle?

– Niin minä tein, Joakim sanoi valittavalla äänellä, kuin itseään soimaten. – Minä harkitsin asiaa jonkin aikaa, mutta koska rahat ovat olleet niin tiukassa ja olen suoraan sanottuna ollut epätoivoinen, päätin eräänä iltana että teen sen. En ajatellut, että minulla olisi mitään hävittävää.

– Ja mitä sinä tarkalleen teit?

– Kirjoitin ensin yhden ja sen jälkeen vielä kolme muuta kirjetä, joissa kerroin, että tiedän hänen yöllisistä vierailuistaan Esplanadilla. Mainitsin tunnistaneeeni hänet siellä. Lupasin olla kertomatta hänen perheelleen – tai poliisille – mikäli hän suostuisi tapaamaan minut ja maksamaan minulle kolme tuhatta markkaa. Lähetin kirjeet yksi kerrallaan hänen sihteerilleen, jonka yhteystiedot oli helppo hankkia herra Aaltokosken yhtiöstä.

– Tiedätkö sinä, onko herra Aaltokoski lukenut kirjeet? minä kysyin.

– Kyllä, kyllä hän on. Se minun ongelmani onkin! Joakim huudahti kovempaan ääneen kuin aikaisemmin. Hän vilkuili ympärilleen ja näytti hätäntyneeltä.

– Mitä tarkoitat? Riku kysyi. – Sitähän sinä toivoitkin.

– Niin toivoin, alun perin, Joakim sanoi kiivaasti, – mutta nyt tilanne on kääntynyt ylösalaisin. Herra Aaltokoski on lähettänyt poliisit *minun* perääni! He ovat käyneet asunnollani kyselemässä minusta ja kirjeistä.

Ahaa, ajattelin. Nyt aloimme päästä varsinaiseen syyhyn, joka oli tuonut Joakimin puheillemme. Rypistin otsaani. – Mistä hän tietää, että kirjeet ovat juuri sinulta? Et kai sinä osoitettasi niihin kirjoittanut?

– Minä en tiedä! Joakim valitti. – Ehkä hän on lähettänyt jonkun puistoon kyselemään perääni. En ole uskaltanut enää kävellä puistojen lähelläkään. Ehkä hän lähettää vielä jonkun mukilomaan minut! Ehkä poliisit odottavat minua kun menen kotiin. Olen tullut sekopäiseksi, vilkuilen koko ajan taakseni kaduilla kävellessäni. Olen kovin kiitollinen herra Loimolalle, jonka tarinan kuultuani tiesin heti, että vaikka en uskalla puhua kenellekään muulle, teille voin kertoa. Voitteko te auttaa minua? Teidän täytyy auttaa minua, rouva Loimola! En halua vankilaan!

Joakim hengitti katkonaisesti ja paineli käsiään yhteen. Hänen silmänsä olivat levinneet suuriksi, ja hän katsoi minuun suoraan anovasti. Hän näytti olevan niin hädissään, että ojensin kätteni pöydän yli ja tartuin rauhoittavasti hänen käteensä. Hän puristi sen otteeseensa niin tiukasti, että se teki melkein kipeää.

– Mitä sinä toivoisit meidän tekvän? Juttelevan herra Aaltokoskelleko? Riku kysyi.

Joakim käänsi suuret silmänsä häntä kohti. – En usko, että hän kuuntelee. Mutta kuulkaa! Ne kirjeet. Etsikää käsiinne ne kirjeet. Mikäli ne katoavat, mitään todisteita ei ole. Eikö niin? Eihän poliisi kai voi tehdä mitään, ellei ole todisteita?

Riku näytti happamalta. – No, luultavasti he eivät voi, hän sanoi katsellen ulos pienestä ikkunasta. – Mutta en yllätyisi, jos poliisit kuitenkin heittäytyisivät hankaliksi. Kun he saavat tietää, että asiaan liittyy puistoissa öisin liikkuvia miehiä, he tietävät kyllä, ettei kukaan kysele voimankäytön oikeutuksen perään.

Joakim näytti hätäntyneeltä, ja kun Riku huomasi sen, hän kiirehti sanomaan: – Mutta ehkä kirjeiden katoaminen kuvioista saa herra Aaltokosken unohtamaan jutun eikä hän enää vaivaa poliisia sillä. Tuskin hekään sitä sen jälkeen kauaa jaksavat muistella. Kyse on pienistä rahoista eikä ammattirikollisuudesta.

– Se on ainoa mahdollisuuteni, Joakim ulisi. – Auttakaa minua, olkaa niin hyvät, minä maksan teille!

Vilkaisin sivusilmällä Rikua ja tajusin, että meidän olisi saatanut olla järkevää keskustella etukäteen siitä, mitä me odotimme mahdollisen asiakkaan meille maksavan.

Joakim tulkitsi hiljaisuuden väärin ja huusi kahta kovempaa: – Minä maksan teille! Minä maksan teille kyllä!

– No niin, rauhoitu ihmeessä, minä suhisin ja kuuntelin hetken, kuuluiko käytävästä muiden asukkaiden ääniä.

– Autatteko te minua? Joakim kysyi hiljempaa, melkein kuiskaten. Hän puristi edelleen kättäni, nyt varsin kovaa, ja minä älähdin hiukan. Vilkaisin vielä kerran Rikua. Hän kohautti olkiaan, ja minä nyökkäsin napakasti. – Kyllä. Kyllä me autamme, sanoin Joakimille ja hymyilin mahdollisimman ystävällisesti. – Me etsimme kirjeet käsiimme ja hankkiudumme niistä hienovaraisesti eroon. Silloinhan kaikkien hankala tilanne ratkeaa, eikö vain? Herra Aaltokoskenkaan ei tarvitse enää vaivata tällä asialla päätään. Jos kirjeitä ei tule enempää, hän voi katsoa päässeensä ahdistelijastaan eroon ja unohtaa koko jutun.

– Aivan niin, Joakim sopersi. – Aivan niin.

– Mistä tunnistamme kirjeet? kysyin.

Joakim imaisi huulensa yhteen. – Kirjeet ovat kaikki samantlaisissa kermanvärisissä kuorissa. Päälle on kirjoitettu Henry Aaltokosken nimi ja osoite kaunokirjoituksella, punaisella mustekynällä. Uskoisin, että herra Aaltokoski säilyttää niitä yhdessä pinossa. Varmasti jossakin hyvässä tallessa. Tuokaa kirjeet minulle, olkaa niin kilttejä.

– Hyvä on, sanoin ja oivalsin samalla, että minun täytyisi hankkia itselleni jonkinlainen muistilehtiö. Olisi ollut hyvä kirjoittaa kuvaus kirjeistä muistiin, mutta nyt minulla ei ollut siihen minkäänlaisia välineitä. Olin vain yritettävä muistaa.

– Ehkä... ehkä saan pyytää, että ette lukisi kirjeitä? Joakim sanoi pienellä äänellä. Hän näytti alistuneelta, suorastaan päähän potkitulta. – Tämä asia hävettää minua suuresti. Ette voi uskoaakaan, miten suuresti.

Nyökkäsin.

– Ymmärrämme toki, sanoin ystävällisesti. Sitten rykäisin ja lisäsin hitaasti: – Ja hintamme on... Ynnäilin kaikenlaisia mahdollisuuksia päässäni. Riku heilutti sivulla hiljaa kättään ilmei-

sesti yrittäen saada huomioni, mutta en välittänyt, vaan pamautin: – Kaksi tuhatta markkaa.

Sillä summalla maksaisi asumis- ja ruokamenoja ehkä kuu-kauden kaksi, arvioin nopeasti mielessäni. Tai ostaisi jonkin uuden vaatteen ja viettäisi illan ravintolassa...

Joakim nyökkäsi nopeasti. – Minä hankin rahat. Kiitos, rouva Loimola. Sinä olet pelastanut minut.

Tovia myöhemmin saatoimme jalkaansa aristellevan, kiihtymyksessään yhä hiukan vapisevan Joakimin narahtavasta raskaasta ovesta kadulle iltpäivän mittaan yltyneeseen tuuleen. Vakuuttelimme vielä kerran, että kaikki järjestyisi parhain päin. Sovimme tapaavamme uudestaan matkustajakodilla kahden viikon päästä samaan aikaan – ja mikäli Rikua ja minua sillä välin lykästäisi asuntoasioissa, jättäisimme tiedon osoitteestamme paikan omistajalle.

Kun Joakim oli mennyt ja minä suljin oven, Riku kohotti minulle kulmakarvojaan.

– Aivan oikea asiakas, minä sanoin yhä hieman kiihdyksissä. – Me pelastamme jälleen yhden hankalan tilanteen uhrin – ja hän maksaa meille siitä!

Riku astui lähemmäs ja sanoi: – Kuulehan Lili, voi hyvin olla että teemme niin, mutta minä luulen että seuraavaa vastaavaa tapaamista varten sinun on opittava hiukan enemmän itsehillintää. Mitä enemmän Joakim meille kertoi, sitä suuremmaksi silmäsi pullistuivat ja sitä terävämmin sinä vedit henkeä. Jos todella aiot olla etsivä, et voi käyttäytyä kuin ompeluseuran juoruemäntä.

Minun teki mieli vetää henkeä – tällä kertaa varsin terävästi. Ei Joakimia ollut vaikuttanut haittaavan minun puutteellinen *itsehillintäni*. Ehkä asiakkaat pitävät siitä, että heidän huolissaan elettiin mukana.